

Iulia Deleanu, *Educație particulară*
Secvențe din viața evreiască postbelică în România

De Getta Neumann

Zbuciumata soartă a evreilor care au supraviețuit anilor de groază ai războiului se răsfârâge în istorisirile Iuliei Deleanu, redactoare, timp de zeci de ani, la publicația lunară a Federației comunităților evreiești și autoare a numeroase volume de evocări și portrete ai unor personalități marcante evreiești. Între prezent și trecut, între viața particulară și aceea a comunității, între grijile și năzuințele personale și cele ale colectivității, firul narațiunii trasează zigzaguri doar în aparență aleatorii. În stil proustian, o senzație evocă pe alta, trăită cu mult timp în urmă, care amintire trezește pe alta, din actualitate. Sunt salturi executate cu bună știință, urzind un păienjenis de nesiguranță, neliniște și nostalgie.

Primele rânduri dau deja tonul atmosferei de sfârșit al unei lumi, de sfârșit de drum. Viscolul care a smuls acoperișul teatrului evreiesc din București în 2014 devine o metaforă pentru viața evreilor din România, dar și pentru destinul individual al autoarei. Printr-o înșiruire de instantanee, anecdote și povești scurte, Iulia Deleanu își ia rămas bun de la *Zaide* (bunicul) și de la *Baba* (bunica), de la tatăl ei și, în final, de la mama și de la dragostea lor imensă, neegalabilă. Se desparte de graiul dulce al culturii idiș, de *humantșen* (prăjitură triumfiulară de Purim) de *Pirăm*, de *coilici* (un fel de cozonac împletit) de *Șabat*, de *lekeh* (prăjitură), de răsfăț și de simțământul de *heimiș* (sentimentul de a fi ocrotit, de a fi "acasă"). Privește înapoi, fără mânie, cu luciditate, la viața schilodită de lipsurile materiale, de preocupările legate de aprovizionare, de teama de vecini și de superiori, de cenzură și persecuție. O viață cu plăceri modeste și cu doruri pe măsură. Vremuri în care speranțele, nutrite de rezultatele excepționale în studiile universitare, de talentul întrezărit de mulți, se destramă, curmate de o orânduire care sugrumă încercarea de a se împlini prin scris. Opțiuni au existat, s-au deschis căi noi, dar nu au fost călcate. Cine să spună ce ar fi fost dacă... Nu avem șansa unui bis. În jurul ei se răreau

rândurile, marea majoritate a luat drumul emigrării, în Israel sau peste ocean.

Cu toate limitările epocii, Revista Cultului Mozaic (Realitatea evreiască de acum) era platforma pe care scriitoarea și jurnalista Deleanu se putea desfășura. Articolele, reportajele, eseurile și cronicile ei literare confereau revistei citite de mulți și din afara comunității, un înalt nivel intelectual. Poreclită Rosenblatt, adică foaia rabinului Rosen, căci osanalele la adresa rabinului ocupau multe pagini, publicația era numită și revista E. Suhor, pseudonimul Iuliei Deleanu care oferea conținutul cu adevărat interesant.

Era în apropierea conducerii, a fost martoră la evenimente decisive în istoria revistei, în destinul comunității. Sunt perfect conturate portretele unora care au jucat un rol istoric important. Cel mai proeminent era *Rabinu'*, Șef-Rabinul dr. Moses Rosen, cel care se mândrea, pe bună dreptate, cu realizări enorme, printre altele, aliaua evreimii din România, crearea unui organ de presă, Revista Cultului Mozaic, înființarea Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România, organizarea de tabere de vară, unde tinerii primeau o educație iudaică. Pe de altă parte, a înăbușit inițiativele care nu îi aparțineau, a domnit, în spiritul cultului personalității de atunci, ca un "mic Ceaușescu", cum i se spunea, iar căldura sufletească și bunătatea îi erau străine. Figura avocatului Iulian Sorin, în schimb, secretarul general, apoi președintele Federației, are statură morală și umană, e un *mensch*, un Om.

Cartea, de un interes deosebit pentru oricine vrea să cunoască viața evreilor din România în perioada postbelică, un subiect abordat foarte rar, practic inedit în memorialistica tratată în stil beletristic, a găsit în mine o rezonanță specială. Multe îmi sunt familiare. Ca fiică a rabinului dr. Ernest Neumann din Timișoara, mi-am petrecut copilăria și tinerețea într-un mediu asemănător, confruntată cu aceleași probleme și personaje. M-am regăsit, așadar, în multe pasaje și am descoperit afinități cu felul de gândire și cu sensibilitatea autoarei. Cunosc prea bine starea de spirit pe care o sugerează percutant: "Melodia se vrea veselă, «freiläh zol zain!», dar e plâns în ea." În sinagoga din Galați, proaspăt renovată și inaugurată cu mare pompă în prezența notabilităților, la sărbătoarea de Hanuca din

anul următor s-au adunat 20-30 de oameni "în sinagoga uriașă, nefiresc de tânără în frumusețea ei, cu cele două rânduri pustii și parterul aproape gol".

Cartea Iuliei Deleanu este un Kadiș pentru o lume care se stinge, lumea părinților noștri, lumea tinereților noastre.

Iulia Deleanu, **Educație particulară**. Cluj-Napoca: Kriterion, 2015